

NAŠE SLIKE.

Repinova slika: Ruska procesija (str. 265.) prav realistično predstavlja javen bogoslužni obhod na Ruskem. Slikarjev glavni namen je bil, da izrazi ljudske tipe, ki se vidijo pri procesiji, in se ni strašil, da podá tudi odurne poteze ruskega značaja. Najbolj silijo v oči berači, ki se poganjajo ob strani. Boljar koraka prevzetno med množico, zadaj pa žvižga nagajka policista na konju nad glavami ljudi, ki ne drže predpisane reda. Vmes se pa vidijo tudi globoko pobožni obrazi pristnih Rusov. Ves značaj ruske državne cerkve je tu izražen v potezah, povzetih direktno po naravi od umetniškega dušeslovca, kakršnega se kaže Ilija I. Repin v vseh svojih slikah.

Viktor Smolej (str. 280.) je portretiran od Jurija Šubica. Slika je sedaj v kranjskem dežel-nem muzeju. Viktor Smolej je velik dobrotnik kranjskega deželnega muzeja. Ob svoji smrti l. 1885. mu je zapustil svoje precejšnje premoženje, ki ga vživa njegova sestra Balbina, katerega obresti se bodo po njeni smrti porabljale edino le za muzej.

Perzi (str. 289.) so ilustracija k spisu o Gribojedovu. Vidimo jih, kako modrujejo pri svojih pipah.

Izbruh Vezuva je letos zopet razburil ves svet. Naša slika nas spominja znanega izbruha l. 79. po Kristusu, ki je zasul z lavo Pompeje in Herkulan. Lava se je vlila s tako naglico z gore, da ji prebivalstvo ni moglo uiti. Strašni so morali biti prizori, ko je ljudstvo bežalo pred ognjeno reko, a ga je zalila, da so ubogi beguni našli v njej žalostno smrt. Smrtna groza, skrajni napor, divji obup se vidi na ljudeh in živalih, ki gledajo pred sabo neizprosno pogubo. Odtlej je Vezuv bruhal še večkrat, a posebno hud je bil njegov izbruh pretekli mesec, ki je uničil mnogo cvetočih vasi, krasne vinograde in mesta Boscotrecase, Torre del Greco in Torre dell'Annunziata. Odprlo se je novo žrelo, iz katerega so se dvignili ogromni oblaki pepela, ki so padali daleč naokoli. V Neapolju je bilo vse posuto s pepelom, ki ga je veter nesel tudi daleč v severne kraje. Lava je uničila tudi vzpenjačo, ki jo je Cookova družba speljala do vrha Vezuva. Slika str. 296.—297. nam kaže to železnico, spodaj pa observatorij, s katerega je profesor Mateucci opazoval delovanje Vezuva. S tem izbruhom je bil morda v zvezi tudi strašni potres, ki je uničil mesto San Francisco v Kaliforniji. A o tem prihodnjič še kaj več.

Dve sliki iz Berolina pojasnujeta potopis g. Lav-tižarja. Pod lipami (str. 305.) je znana glavna ulica berolinska, stolna cerkev (str. 301.) je pa čisto nova stavba blizu cesarske palače, ki se vidi na desni. To je berolinski „Lustgarten“.

Cesarska palača na Dunaju (str. 315.) se neprenehoma povečuje. Pod vlado sedanjega cesarja so prizidali že veliko krilo. Zgradba je za nekaj časa zaostala, a zdaj so dobili vodstvo v roke novi graditelji, ki jo bodo nadaljevali. Poslopje je mirno-veličastno v velikanskih dimenzijah na sredi dunajskega mesta.

Gosudarstvenna duma (str. 313.) bo ta mesec otvorjena na Ruskem. Volitve so končane, in kmalu se snide prvikrat novi ruski parlament. Za zborovalnico je določil car Tavričesko palačo v Peterburgu.

Slovenska drama.

Sezona je končana. Zaprla so se vrata sloven-skega gledišča za nekaj mesecev in šele oktobra se prične nova sezona. Ali gospodje odborniki nas nekaj strašijo, da prihodnje leto ne bo gledišča radi skrajno kritičnega denarnega položaja. Mislimo, da je to prazen strah in da prihodnji občni zbor sklene, da se na-daljuje gledišče kljub letošnjemu deficitu. Pa kaj več o tem prihodnjič.

18. marca zvečer je gostovala v „Madame Sans Gêne“ Ljerka Šramova. O igri sami smo govorili že v lanski sezoni, o g. Šramovej pa lahko trdimo, da je igrala svojo vlogo vseskozi izborno.

19. marca je gostovala v „Zvonovih korne-viljskih“ ga. Pollakova. Občinstvo je nabilo gledišče do zadnjega kotička. Ga. Pollakova je po-godila svojo vlogo prav dobro in žela burne aplavze.

18. marca, popoldne se je igral drugič Finž-garjev „Divji lovec“, srednje zadovoljivo. Letoš-nje popoldanske predstave so bile boljše kot smo jih bili vajeni izza prejšnjih let, a žal, da hočejo še vedno nekateri igravci baš v nedeljo popoldne s svojo drastiko priti do veljave. Morda nam tudi tega v prihodnje ne bo treba grajati.

Zadnji čas smo doživeli tudi tri novitete. Dne 27. februarja, 6. marca in 1. aprila, popoldne se je igral Kurt Kraatzov „Kilometerfresser“ ali kakor se glasi slovenski naslov, „Luce in Lipe“. Kraatz

NOVI DEL CESARSKEGA GRADU NA DUNAJU.

pozna tudi najmanjšo zahtevo odra in ve dobro, kaj bo efektiralo in kaj ne. „Luce in Lipe“ je pa igra brez vsake fine pointe, brez literarne vrednosti, a polna banalnosti. Okornova žena, vulgo „državni pravdnik“, je glava družine, in ker je sama brez otrok in tudi njena bratranka Malči, ki je omožena s „Kilometerfresserjem“, nima te sreče, zato zahteva „državni pravdnik“ od Malči, ki se hoče šele omožiti, garancije, da postane mati. Okorn in pesnik Toncelj, Malčin zaročenec, si izmislijo laž in po tej laži se zavije in razvije dejanje, polno situacijske komike in včasih celo sirovosti. Končno se vdá „državni pravdnik“, ko vidi, da je prevarjena, in konec je dve in polurne komedije. — Tendence nima igra nikake, vrednosti še manj, pač pa ugaja občinstvu, ki je po pretežni večini povsod tako, da se smeje pesniku, ki nastopi govoreč svoje verze, igravcu, ki pretirava, možu, ki ga vlada žena i. t. d. Kraatz pač pozna psiho gledaliških posetnikov in ve, kako mora vplivati. Žalostno pa je, da ravno to vpliva. Pač res, da je pri nas tem bolj polno gledališče, čim večja neumnost se igra. Intendanca pa igra pri tem vlogo žida, ki ne gleda na kvaliteto, ampak le na kvantiteto. Upamo, da takih neumnosti ne bomo videli več na našem odru.

18. marca so igrali „Lukrecijo Borgio“. Igra je spisana za rafinirane Francoze, efekti so včasih prisiljeni in iskani, res premočni za naše živce. A iz vloge Lukrecije Borgie se dá narediti sijajna kreacija in ga. Spurna jo je res igrala umetniško. Žal, da si ni izbrala druge igre.

16. marca je bilo gledališče prazno, kajti igrali sta se dve literarni deli umetniške vrednosti, ki sta „dišali po literaturi“. Igrala se je Begovičeva „Venus victrix“, ki je doživela v Belgradu in Zagrebu sijajne uspehe. To je fino kabinetno delce. Magister Francesco je strasten humanist, ki živi le starožitnostim ter grškim in rimskim klasikom. Njemu je Homer vse, Vergil mu je bog, in magister besni, ko se mu izgubi star denar. Pri tem ga seveda včasih

tudi kdo nalaže in mu izda kako ničvredno stvar za dragocenost. Francesco ima lepo ženo, kj je nesrečna vsled pretiranih humanističnih idej svojega soproga, mlada in lepa in želi uživati življenje. Francescov učenec Alberigo samo navidezno posluša svojega mojstra in prične razmerje z njegovo ženo. Vsled nepredvidnosti dekle nastane v hiši požar ravno v trenutku, ko zbeži Alberigo s Francescovo ženo. Starec rešuje svoje imetje, a ko izve, da ga je žena varala, pograbi kip Venus victrix in zbeži z njo za ženo. Miljé je izborni pogoden, značaji so konsekvantni, morda je le Alberigo nekoliko pretiran. Žal, da Francesco (Lier) ni bil na svojem mestu.

Še isti večer smo videli Turgenjeva „Tuji kruh“. Gotovo se je igri sami na kvar opustil konec ruskega izvirnika in napravil tako kot je priredil igro Zabel za odre. „Tuji kruh“ je brezdvomno najlepša drama, ki se je igrala letos na našem odru, a samo enkrat. Drama nima bogve kaj dejanja, a tragika je tako pretresljiva, značaji tako ženijalno risani, miljé tako krasno zadet, da ostane igra vsakomur, ki jo je videl le enkrat, za večne čase v spominu. Kuzofkin, ubožen plemenitaš, živi v hiši Jelickega, ki se je ravnokar poročil z Olgo Petrovno. Pride na poset brezsrčni gostobesednež Maksimov, ki upijani Kuzofkina, da bi starec pijan zbijal šale in delal družbi zabavo. Ko se tako norčujejo iz njega, jim užaljeni starec pové, da je Marija Petrovna njegova hči. Starec nima več prostora v hiši; sicer ga še nadalje podpirajo, pa mora radi ljudi stran. Pa ravno, ko jemlje slovo, opešajo starcu moči in se mrtev zgrudi na tla. Igra je naredila silovit vtisk. Po predstavi so ljudje tihi šli iz gledališča vsi pretreseni. Mojstrsko nam je orisal Turgenjev starca, ki mu mori vest težka skrivnost očetovstva, moža, ki je srčno dober, a vsem v posmeh, ki mu je nekoliko um otopen in živi ob miloščini tujcev. Vsak kozarec, ki ga izpije, se mu pozna, vedno bolj se razburja, in ko mu doni na uho od vseh strani porogljiv posmeh, se mu zbudi

razžaljeni ponos in zakliče: „Marija Petrovna je moja hči!“ Vse najfinejše nijanse, vse prehodne točke pijanosti, ves up in strah oživiljene ljubezni, vse to je izraženo v Kuzofkinu. Vse druge osebe so postranske in se zbirajo krog glavnega junaka. To je vloga, v kateri igralec lahko briljira. Kuzofkina je igral gospod Verovšek, kako, to je težko popisati, morali bi ga videti sami. Bil je umetnik do zadnje pičice in smelo trdim, da presega njegov Kuzofkin njegovega priznanega Blaža Mozola. Obžalovati moramo le, da Aleksandrov in drugi igralci silijo v ospredje takrat, ko imajo izpregovoriti le tri besede in motijo s tem igralce večjih vlog, takrat pa, ko imajo sami velike vloge, prisluškujejo tja v sredo odra in se „lové“ za besede. Upamo, da bo intendantca ponovila v prihodnje še to igro.

Omeniti moramo tudi celega dramskega osobja, ki si je izbralo za svojo benefico „Lepo Lido“. Ne pretiravamo, če nazivljemo ta pojav direktno glediški škandal. Našim igralcem se je šlo seveda za denar, in ker poznajo svoje občinstvo, so vedeli, da jim nablje „Lepa Lida“ gledišče. Umetniki, ki med sezono niso marali igrati dobrih iger, ker niso imeli vlog, v katerih bi lahko skakali in rjuli po odru, so si izbrali za svojo benefico igro, v kateri prideta na oder dva glavna junaka, eden napravljen kot slon, drugi kot balerina. Še naše občinstvo se je zgražalo nad igro in reklo: Take neumnosti pa še ne. V igro samo se niti ne podajamo. „Lepa Lida“ je končala sezono. Finis coronat opus! Hvala Bogu, da vsaj cela sezona ni bila v znamenju „Lepe Lide“, a žalostno izpričevalo je za okus igralcev in občinstva taka benefica.

Po občnem zboru „Dramatičnega društva“ se bomo ozrli še nekoliko v zakulisno življenje našega gledišča in morda bomo našli za odrom več obdelovanja vredne tvarine, kot pa smo je videli na odru.

☞

Slovenska opera.

Eno najnovejših glasbenih del je Puccinijeva „Tosca“. Puccini je že znan s svojo „Bohème“. Ni bogve kaj melodioznega v njegovih operah, zato je pa umetniška vrednost njegovih del tem večja. Libretto je prirejen po znani Sardoujevi drami. Glasba mestoma prekipeva, instrumentacija je moderna in mojstrsko riše milje. „Te deum“ koncem prvega dejanja je lep, morda preumeten. Višek opere je drugo dejanje, kjer čujemo iz akordov godbe dejanje, ki se vrši pred nami. „Tosca“ je ena najlepših oper, ki so se vprizorile v letošnji sezoni. Pela se je štirikrat: 22. marca kot častni večer g. Skalove, 24. marca kot častni večer g. Ouředníka, ter 27. in 30. marca. S „Tosco“ je opera častno zaključila sezono.

d - d.

☞

Slovanski sledovi na ozemlju davne Recije in Vindelicije. Pod tem naslovom je G. Smólski objavil v krakovski narodopisni reviji „Lud“ (Tom XI. zeszyt 4. 1905) daljši članek, v katerem na podlagi najnovejših preiskavanj dokazuje, da sta bili stara Vindelicija in Recija (južno Bavarsko in sedanje avstrijske alpske dežele s Švico vred) slovanski deželi že v dobi okoli Kristusa in davno poprej. Že ime Vindelicija in Vindelici označuje Slované: Vindi, Vendi so pri zahodnih narodih vedno Slovani. Lici, Lechicati, tudi Lechi in Lierchi so Lehi, Leški, ki so bivali ob reki Lehu, ki izvira v današnjem Predarlskem in se združuje z Donavo ne daleč od Donauwörtha, blizu Ingolstadta na Bavarskem. Besedo Leh, Lah nahajamo v slovanskem imenoslovju zelo često in ravno tako v imenoslovju nemških krajev, kjer so nekdanj bivali Slovani (Rothlech, Lechtaler Alpen, Lechsend, Lechsebene, Lechfall, Lechbrück itd.) Pri izviru reke Leh je tudi vas istega imena, ki ima 400 prebivalcev s cerkvijo, katero so v XV. stoletju sezidali grofje iz Wallisa. Prebivalci te vasi se smatrajo za sorodne s prebivalci kantona Wallis v Švici. En del Wallisa se še zdaj imenuje slovanski kraj in imena nekaterih vasi so čisto slovanska (Crimenca, Luc, Visoye, Gröna itd.). Edvard Bogusławski piše v tem pogledu: „V kantonu Wallis, kjer je v davni dobi bivalo pleme Sedunov z mestom Sedunum, se nahajajo ostanki Slovanov, ki govoré v pokvarjenem slovanskem narečju. O Sedunih govori Livij: govori o njih tudi Šafarik, omenjajo jih razne listine, ki o njih pišejo, kot o „homines, qui vocantur Windi“. V vasi Lehu rabijo toliko nenemških besedi, da ni dvoma o njih izviru (mammo = mati, mučalo = beli kruh, grischo = otrobi, schuappa = župan, schöpf = čop, géara = gora, böhlendi = boleči itd.). Ves kraj od Leha do Allgaua kaže tudi slovanske sledove. Mesto Bludenz se je prej imenovalo Plutenes in Blutenes in ni nič drugega nego Blotnica, ker je sezidano na močvirju reke Ill. Na meji Švice je gora Tabor, dalje Guschakopf, reka Strela, stari grad Vrin itd. V Engadinu so mesta: Zernetz, Crasta, Glüna, Pila, Sila. V Spodnjem Engadinu je celó jama, ki jo prebivalci imenujejo „črna djūra“ (črna luknja).

Fr. Št.

☞

Neofit Rilski. Bolgarski narod je 4. jan. (st. št.) obhajal petindvajsetletnico po smrti Neofita Rilskega, pedagoga in patriarha bolgarske književnosti. N. Rilski je bil rojen l. 1793. v Banji. Prvo omiko je prejel v rojstveni vasi, potem so ga starši dali k slikarju ikon, da bi se učil slikarstva. L. 1808. je pomagal pri slikanju rilskega samostana; tu je spoznal redovno življenje ter je sklenil vstopiti v samostan. Ko se je še bolj izobrazil, je postal učitelj v Samokovu, kjer je bival od l. 1828. do 1832. Leto 1835. je važno za bolgarsko prosveto. Bolgarski rodoljub Aprilov je